

СТАНОВИЩЕ

**за дисертационния труд на доц. д-р Лазар Копринаров
„Dii consentes, или за социалната и политическата философия
на Ортега-и-Гасет”**

Преситеният от информация съвременен читател има нуждата от особен стимул, за да начене дадено четиво. Необходимо е сякаш авторът да постави някаква „примка”, за да улови своя читател. То е нещо като при авторите на криминални романи. „Разбира се, че и най-низовият читател, щом подхвърлиш пред него един труп в неестествена поза, той веднага ще се поинтересува защо този труп е тука, кой е убиецът и за да може да си отговори, естествено е да забие тутакси нос в споменатото криминално четиво.” (Й. Радичков, „Страх”). Добрият научен текст очевидно също се конструира около достатъчно вълнуваща интелектуална интрига, около мисловна загадка, към разрешаването на която авторът ни води стъпка по стъпка през лабиринта на разумната аргументация.

Започвам краткото си изложение така, защото от много отдавна не съм бил изправян – в качеството си на читател – пред толкова вълнуващ интелектуален сюжет и от много отдавна не съм преживявал удоволствието от четенето като постоянен интензивен диалог с текста и неговия автор. „Dii consentes” е несъмнено жива книга с висок екзистенциален ангажимент. Авторът е извел на преден план и е организиран текстът си около една същностна антиномия, имаща теоретична, но и дълбоко жизнена значимост: как, бидейки непременно и неотнимаемо социално същество, човекът може да съхрани своята уникалност и неусредненост, как практическата ефективност се съвместява с мерилото на истината. Отговорът се търси извън подвеждащите решения на редуccionизма и сантиментализма, като се настоява за непременно „мъжествено” удържане на антиномията, на съчленеността на двата ѝ като че взаимноотричащи се компоненти. В логиката на изходния проблем някак прекалено лекомислено изглежда апликирането на „автентичността” като жизнена модалност единствено към индивидуалното и неповторимо човешко битие, защото социалността също е автентична форма на съществуване на човека. Възможно е това да е парадоксално съвместяване на видимо несъвместими неща. Точно това е обаче и главното основание с обговарянето на проблема да се ангажира именно онази наука, която не би се спряла пред усилието за разумно „дешифриране” на дори най-заплетения парадокс.

В този смисъл намирам за изключително продуктивно методологическото решение на автора да анализира възгледите на Ортега-и-Гасет за социалното и политическото не просто на основата на буквалните му изказвания, а именно в контекста на цялостното философско учение на големия испански мислител. Това позволява в дисертационния труд да бъде предадена адекватно тъкмо органиката на ортегианското мислене, многообразието на темите и мотивите да бъде представено като сравнително кохерентно цяло, в което отделните „реплики” взаимно се подкрепят, допълват и обосновават. В същото време авторът умело е избегнал и обичайното за немалко философски изследвания изкушение на схематизма, на отегчителното и непринасящо ново знание постоянно налагани на принципното решение върху всяка конкретна тема или проблем. Интригата не отслабва нито за миг и на читателя никога не се предоставят просто по подразбиране вече намерените решения, независимо към каква сфера на човешката дейност (езикът, изкуството, историята, политиката) се насочва анализът. Текстът е оживотворен с четири екскурса, заслужаващи специално упоменаване, не само защото в тях възгледите на Ортега са конфронтирани с тези на значими негови съвременници като Фройд, Шпенглер или Унамуно, но и защото във въпросните „микроанализи” може би най-силно проличава – защото „изкуството е в детайла” – майсторството на автора.

Не на последно място е редно да се подчертае и точно премереното отношение на автора на дисертацията към „неговия” философ. Лазар Копринаров очевидно има пиетет към идеите на големия испански философ. Той е посветил немалко години на изучаването и коментирането им (подобно постоянство и задълбоченост на научния интерес заслужават най-дълбок респект), а това няма как да стане без чисто духовна привързаност. В същото време той винаги запазва необходимата в научния дискурс критична дистанция и дори бих рискувал да кажа, че дискуссионните пасажки (например по повод подценяването на перспективата на бъдещето в теорията за поколенията или по повод рисковете на либерализма) съставляват най-вълнуващите страници на този в цялостта си забележителен труд.

Яснотата на изложението, прецизността на аргументацията, безупречното боравене с термините и реалиите, великолепният литературен изказ са сред непренебрежимите достойнства на дисертационния текст. Приносните моменти са посочени коректно и дори, по моя преценка, прекалено скромно.

В заключение, с удовольствие и напълно убедено подкрепям присъждането на научната степен „доктор на науките” на Лазар Копринаров.

Цочо Бояджиев